

Sualtının Güzelleri

Denizşakayıkları

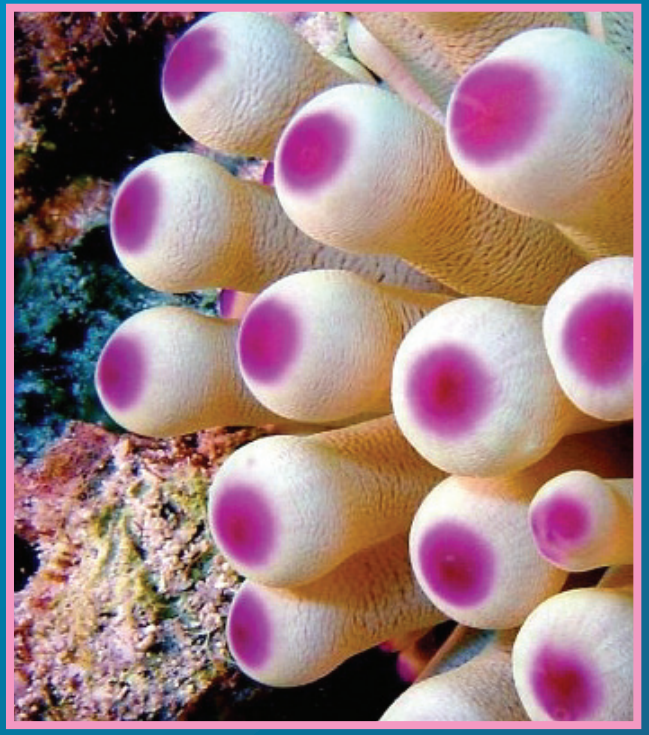
Kutuplardan ekvatora kadar tüm dünya denizlerinde görebileceğiniz denizşakayıkları, yeni açmış çiçeklere benzerler. Bu nedenle onlara, “deniz gülleri” ya da “deniz laleleri” de denir. Oysa on-

lar bitki değil, mercanlarla akraba olan hayvanlardır. Bazı türleri çok derin sularda bulunmasına karşın, büyük bir kısmı, genelde güneş ışığı alan bölgelerde yaşar. Hatta gelgit bölgeleri ya da dalgaların kayalıklara vurduğu çok sığ yerlerde yaşayan türleri de vardır.

Denizşakayıklarının bazıları, kaya gibi sert zeminler üzerine tutunur. Bundan dolayı bu türler, yaşam alanı olarak taşlık, kayalık kıyıları tercih

Dünya denizlerinde 1000 civarında denizşakayığı türü yaşıyor.

Dokunaçların canlı renkleri, "ben zehirliyim" mesajını verir.

eder. Sert zeminler üzerinde, çok yavaş da olsa, hareket edebilirler. Böylece, beslenmek için farklı yerlere gidebilirler. Bu becerileri, gelgit bölgelerinde ve dalgaların vurduğu kayalıklarda, zaman zaman suyun dışında kaldıklarında çok işe yarar. Gelgit bölgelerinde yaşayan bazı türler, su çekildiğinde, uzun süreli su yokluğuna dayanabilirler. Ancak bazı türlerin bedenleri hareket etmeye uygun değildir. Bu türler, kendilerini yalnızca dokunaçları dışarıda kalacak biçimde, çamurlu ya da kumlu yumuşak zeminlere gömerler.

Gerçekte hayvan olan denizşakayıklarının beden yapılarından dolayı çiçeğe benzediklerinden söz etmiştik. Bunun nedeni, bedenlerinin üst kısmında çok sayıda güzel görünümlü dokunaçlarının olması. Dokunaçları, her ne kadar bize güzel görünse de, gerçekte işlevleri küçük deniz canlılarını avlamak. Düz, boru biçimli bu dokunaçların özellikle yapışkan olması, avlanmayı kolaylaştırır. Dokunaçların tam ortasında oval ya da yarık biçimli görünen ağızları bulunur. Dokunaçlarının altında kalan bedenleriyse silindire benzer. Denizşakayıklarının bir özelliği

de herhangi bir tehlike durumunda kasılarak, dokunaçlarını bedenlerinin içine çekebilmeleridir. Bu, aynı bir torbanın ağzının büzülmesine benzer.

Denizşakayıkları, daha çok tek tek yaşarlar. Bunun yanında az da olsa, koloni oluşturan türleri de bulunur. Üreme biçimleri, diğer omurgasız hayvanlara benzer. Eşeyli ya da eşeysiz olarak çoğalabilen türleri bulunur. Eşeyli üreyenlerde genellikle, sperm ve yumurta ayrı bireyler tarafından üretilir. Binlerce yumurta ve sperm aynı zamanda suya bırakılır. Böylece yeni denizşakayıkları dünyaya gelir. Döllenme sonucunda gelişen denizşakayıkları, bir süre suda yüzdükten sonra dibe çökecek sert bir zemine tutunurlar. Bundan sonraki yaşamları böyle devam eder. Az sayıdaki denizşa-

Akvaryumda bazı denizşakayığı türleri 50 yıl kadar yaşayabiliyor.

kayığı türündeysen sperm ve yumurta aynı birey tarafından üretilebilir. Bunların dışında eşeysiz üreme biçimlerinden tomurcuklanma ve bölünmeyle de çoğalanlar olur.

Denizşakayıklarının, çiçeklere benzeyip çok güzel görünmelerinin asıl nedeniyse renkleri. Sarı, yeşil, kahverengi, beyaz, mor, kırmızı, turuncu gibi can alıcı güzellikte renklerde olabilirler. Doğada renkler, karşıdaki canlıya “Ben zehirliyim, yaklaşma!” mesajını verir. Gerçekten de denizşakayıklarının, hem avlanmak hem de kendilerini korumak için kullandıkları, “knidosit” ya da “nematosit” denen zehirli kapsülleri vardır. Herhangi bir tehlike anında da bunlardan çok miktarda zehir salgılayabilirler. Ancak, bu özelliklerini daha çok beslenme

amacıyla kullanırlar. Denizşakayıkları, besin gereksinimlerini çeşitli yollardan karşılarlar. Hayvansal tekhücrelilerle beslenen denizşakayıkları, avlarını yakalamak için zehirli kapsüllerini kullanırlar. Herhangi bir yere ya da avlarına değdiğinde patlayan bu kapsüller, avlarının uyuşmalarına ya da ölmelerine neden olur. Böylece etkisiz hale gelen avlarını yapışkan dokunaçlarıyla yakalarlar. Yakaladıkları avlarını, önce ağızlarına, sonra gırtlaklarına, buradan da midelerine gönderirler. Denizşakayıklarının bazı türleri, bu tip beslenmenin yanında, birlikte yaşadıkları mikroskopik denizyosunları sayesinde de besin elde ederler. Bu denizyosunları, denizşakayıklarının üst kısmında bulunur. Bunlar, diğer bitkiler gibi fotosentez yaparak kendi besinlerini üretirler. Fotosentez için gerekli olan karbonu, denizşakayıklarının solunum sonucunda açığa çıkardığı karbon dioksitten, azot ve fosfor gereksinimlerini de yine denizşakayıklarının sindirim ürünü olan amonyaktan karşılarlar. Denizyosunları, bu maddeleri kullanarak fotosentez yapar ve oksijen, karbonhidrat ve dolaylı olarak da protein üretirler. Bu maddelerin küçük bir kısmını kendileri, büyük bir kısmını da denizşaka-

Boyları 1-2 cm olandan, 1 metreyi aşan türlere kadar çok çeşitli bireyleri bulunur.

Palyaço balıklarının derilerindeki özel bir madde, onları denizşakayıklarının zehirinden korur.

yıkları tüketir. Bu durumda karşılıklı yarar sağlayan bir ortakyaşam ilişkisi söz konusudur. Denizşakayıkları, denizyosunlarına güvenli bir yaşama ortamı sağlar, denizyosunları da denizşakayıklarına sürekli olarak besin sağlar.

Denizşakayıkları, palyaço balıklarıyla da bir ortakyaşam sürdürürler. Bu ortakyaşamda daha çok palyaço balığı yarar görür. Denizşakayıklarının zehirli dokunaçlarından etkilenmeyen palyaço balığı, denizşakayığını tehlike durumlarından kolayca korunabileceği bir yuva olarak kullanır. Palyaço balığı, denizşakayıklarının zehirli dokunaçlarını bakterilerden temizler. Denizşakayıklarıyla palyaço balıkları ortakyaşam biçimleriyle hem deniz biyologlarının hem de dalgıçların çok ilgisi çeker. Bu çok renkli ortakyaşam, özellikle sualtı fotoğrafçıları için bulunmaz bir fırsattır. Tüm sualtı fotoğrafçılarının görüntülemek istediği bu yaşam biçiminin temel nedeni palyaço balığının davranışları. Çünkü bu balıklar, sualtı fotoğrafçılarına iyi "poz veriyorlar". Dalgıçlar, sualtı canlılarının fotoğraf-

raflarını çekmek için onlara mümkün olduğunca yaklaşmak zorunda kalırlar. Bir zemine bağlı, türlerin fotoğrafını çekmek kolaydır. Ancak hareketli türlere yaklaşmak aynı kolaylığa sahip değil. Çünkü sualtı canlıları, doğal olarak, sualtı fotoğrafçıları tehlike zannederek onlardan kaçır ya da uzakta durarak onların davranışlarını izler. Palyaço balıkları da, denizşakayığının üzerine ya da yakınına giren herhangi bir canlıya karşı da şiddetli bir biçimde karşı koyarlar. Buna, sualtı fotoğrafçıları da dahil. Sualtı fotoğrafçısı, bu ortakyaşamı görüntülemek için hayvana yaklaştığında, normalde kaçması gereken balık, beklenmeyen bir davranış gösterir. Birden fotoğrafçının üzerine doğru hızla gelir. Bu sayede de sualtı fotoğrafçılarının çok güzel görüntüler almasını sağlarlar.

Bülent Gözcelioğlu

kaynak:
<http://biodiversity.uno.edu/ebooks/intro.html>